

PERÒ, HI HA O NO HI HA UN ALTRE MÓN A DALT?

UNA MANERA DE PENSAR... QUE S'HA DE REPENSAR

JOSÉ MARÍA VIGIL

VEURE: Un món dividit en dos pisos

Els humans portem mil· lenis pensant i imaginant el món dividit en dos: aquest, el món que veiem, i un altre món, el diví, el cel, el món de dalt, on hi ha Déu, els esperits misteriosos...

Al carrer, en ciència, en economia... ignorem aquest "altre món": només compta el món real. Però en la vida personal, davant dels grans misteris de la vida, i sobretot en tot allò religiós, mirem enlaira.

A la immensa majoria de nosaltres ens varen educar, quan érem nens, en la idea que existien aquests dos móns; les nostres mares, les històries religioses que ens van explicar, potser la catequesi, la cultura ambient... ho presentaven així, i així ho creïem aleshores. Després ens hem anat fent adults, hem estudiat, hem de funcionar en aquest món real... i ens preguntem: existeix o no el món de dalt? És "de fe"? O és "de ciència" que no existeix?

Què és aquest món de dalt?

Fins al segle XVI, a pràcticament totes les cultures del passat s'ha tingut la idea que aquest món depèn senceraement d'un món superior, invisible i inabastable, on habiten les forces celestials: Déu, o els déus, els esperits, les forces sobrenaturals que dominen i amenacen aquest món.

En la visió cristiana això es tradueix en que al cel hi viu Déu, Senyor celestial, assegut al seu tron, des d'on dirigeix l'Univers. L'acompanyen els àngels i els sants, en una "cort celestial" a l'estil de les corts dels monarques antics. Aquest món de dalt és superior en tot: en força, en vida, en coneixement, en felicitat. De tant en tant, aquest món envia alguna comunicació, alguna "revelació" per tal que sapiguem alguna cosa del món de Déu, sobretot el que hem de fer per agrair-li (la llei de Déu). Tenir el Cel a favor, amb les nostres oracions i sacrificis, ens pot salvar de perills i patiments que d'altra manera són inevitables. Aquest món de dalt, el de Déu, el món futur, el món definitiu: hi anirem tots després de morir.

Semblaria que a la natura humana hi ha quelcom que postula l'existència d'aquest segon pis, perquè si no, no s'explica la força d'aquesta creença, la seva presència constant durant mil· lenis a gairebé totes les cultures i religions (no és pas un tema cristià, sinó de les religions

neolítiques en general). Què significa?

JUTJAR:

D'on ve aquesta forma de veure?

La creença en dos móns no pot venir de la religió, perquè avui sabem que la religió no ensenya física, ni cosmologia, ni astrofísica... La religió no ens pot donar un "mapa" de la realitat, amb un o amb dos pisos... Per la seva banda, la ciència, des que va començar a desenvolupar-se el segle XVI, està insistint en el contrari: no hi ha dos móns. Aleshores, qui ho va dir? i d'on ho va treure?

La major part dels elements de la cosmovisió comuna als pobles d'Occident procedeix dels filòsofs grecs (segles abans del cristianisme). Plató és qui més va influir, en el seu *Timeu*, que establia la divisió entre el món visible i l'invisible, entre el cos i l'ànima. La qual té el seu propi món a les estrelles, i d'allà ha caigut en el cos, que pertany a la terra i està contaminat de mal i de mortalitat. Si en aquesta vida l'ànima controla el cos, tornarà al món de dalt. El cristianisme va fer una barreja de les idees hebrees, babilòniques i gregues, en un debat de diversos segles que ens va deixar el dibuix acabat de la cosmovisió que hem heretat.

Què és això?

En principi es tracta d'uns "mites". Totes les cultures, antigues i modernes, els tenen. Mite no significa pas falsedat, ni simples "rondalles molt velles". Són un instrument del qual se servien les cultures antigues per figurar-se allò que, a manca de ciència i altres mitjans, no podien captar i expressar d'una altra manera. Qualsevol ésser humà es pregunta on és, què és aquest món, d'on ha sortit... Totes les cultures s'han sentit obligades a respondre als seus: aquest món va sorgir del no-res, o va germinar de la terra, o el va crear un déu i el va organitzar d'aquesta o aquella manera. Les respostes a aquestes preguntes tan fonamentals, només es podien donar mitjançant aquestes narracions genials (els mites) que proporcionaven una cosmovisió comuna a tota una cultura, a molts pobles.

Aquesta idea genial que hi ha un món a dalt del qual depenem, va fer vibrar moltes cultures i religions, que es varen fer seva aquesta descripció del cosmos.

Però, què és descriure la realitat global com un

món estructurat en dos pisos amb aquestes concretes relacions de domini/dependència entre ells?

És un "axioma"

Així s'anomenen, en física i en altres ciències, certes afirmacions bàsiques que no es poden demostrar (no estan al nostre abast), però que ens semblen plausibles i no podem procedir sense elles. Per exemple, l'axioma d'Euclides: "per un punt exterior a una recta, hi passa una i només una paral·lela a aquesta". A mi em pot semblar igual de bé com si n'hi passen 2, o 25, però si no establim que només n'hi passa una, no podem construir la geometria "euclidiana", la normal. Lobatxevski es va aventurar a admetre que podien passar-hi 2 paral·leles, i la geometria que va construir, no euclidiana, és totalment diferent de la normal (i també serveix).

L'ésser humà capta aviat que aquest món no és pas només d'allò que els ulls veuen i les mans toquen, d'allò que es pesa, es mesura i es menja, sinó que hi ha moltes forces espirituals que sembla que el controlin. Els nostres avantpassats van intentar d'entendre-ho. Quines realitats són aquestes que sembla que ens controlin, on són, com actuen? Els mites van dibuixar un "mapa" que els va acabar situant en aquest món de dalt.

Els mites van complir un paper decisiu (la ciència encara no hi era per donar un cop de mà). Els mites van posar els fonaments de la cultura de cada poble, els arquetips instal·lats en el seu subconscient col·lectiu, els axiomes fonamentals... i tot plegat permetia a cada poble que tots els seus habitants poguessin viure en un mateix món imaginari col·lectiu.

Es pot creure avui en dos móns?

Estem assistint al trencament d'una tradició mil·lenària. L'actual ruptura cultural indica que no és pas possible continuar amb alguns axiomes. La ciència els ha desmentit: no hi ha un altre món a dalt, ni fora del nostre. Les noves generacions ja ni tan sols el poden imaginar. En la vida real ja l'hem oblidat tots. Però en el pla de la religió encara moltes persones mantenen una visió dualista: continuen pensant que hi ha un altre món a dalt, que interfereix en el nostre, i amb el qual podem comptar...

Qui vulgui continuar creient en aquest món de dalt no se sentirà sol: tota la tradició de les cultures i religions, i del cristianisme en concret, es va construir damunt d'aquest axioma platònic, i encara està expressada en aquest llenguatge dualista. Ben al

contrari, qui vulgui unificar en la seva persona allò que sap per la ciència amb la seva vida religiosa, i viure conscient que està "en un món únic", no pas en dos, haurà de fer un esforç gran, perquè som la generació del canvi cultural. Allò vell està morint, i allò nou no ha acabat de néixer.

ACTUAR: Deixar de creure en el món de dalt?

La visió conservadora pensa que creure en un món que és a dalt forma part essencial de la fe, *sine qua non*. Però hi ha molts de creients moderns i oberts que estan experimentant que es pot ser persona religiosa i cristiana sense creure en dos móns, sentint-se en un sol món, aquest.

Sabem que Jesús també sembla que parlava de dos móns, tal com va afirmar que el sol gira al voltant de la Terra o que el gra de blat mor per donar vida (una metàfora bonica però una falsedat biològica). Jesús no va conèixer Galileu; més aviat li varen arribar les idees de Plató. Però no dubtem pas que avui deixaria Plató per Galileu, i ens renyaria per no passar a viure decididament en aquest món unificat que la nova cosmologia i la física quàntica ens han descobert.

Es pot ser cristià –o de qualsevol altra religió– i no creure en dos móns. No cal pensar que només existeix la "matèria inerta"... sinó que la dimensió transcendent (allò que els primitius van situar a "dalt") no està expatriada, fora d'aquest món, sinó en la realitat mateixa. És com el seu cor. El món és el seu cos. Anomenant-lo Déu significaven quelcom que en quant a diví és el mateix món, no un "senyor" assegut en un tron, allà dalt...

Repensa el tema dels dos móns, i pren la teva decisió, perquè si no, hi ha algú que ja ho ha fet per tu (en aquest cas Plató, no pas Jesús) i ens han donat el seu pensament com a inqüestionable. No hi ha motiu per viure alienats per un pensament aliè. Ha de ser possible ser cristià i adult, i viure i pensar en el món real. Com a mínim qui ho vulgui.

Òbviament, això és molt complex, i només estem suggerint (no pas demostrant) que està apareixent una altra forma de ser religiós, sense divisió esquizofrènica entre la realitat i la cosmovisió religiosa. Això exigeix reinterpretar moltes afirmacions religioses clàssiques. La nostra Agenda vol ajudar a qui s'ho vulgui plantejar (cf. p. 234).

Recomanem: Radford Ruether, Rosemary, Gaia y Dios, Demac, Mèxic 1993.